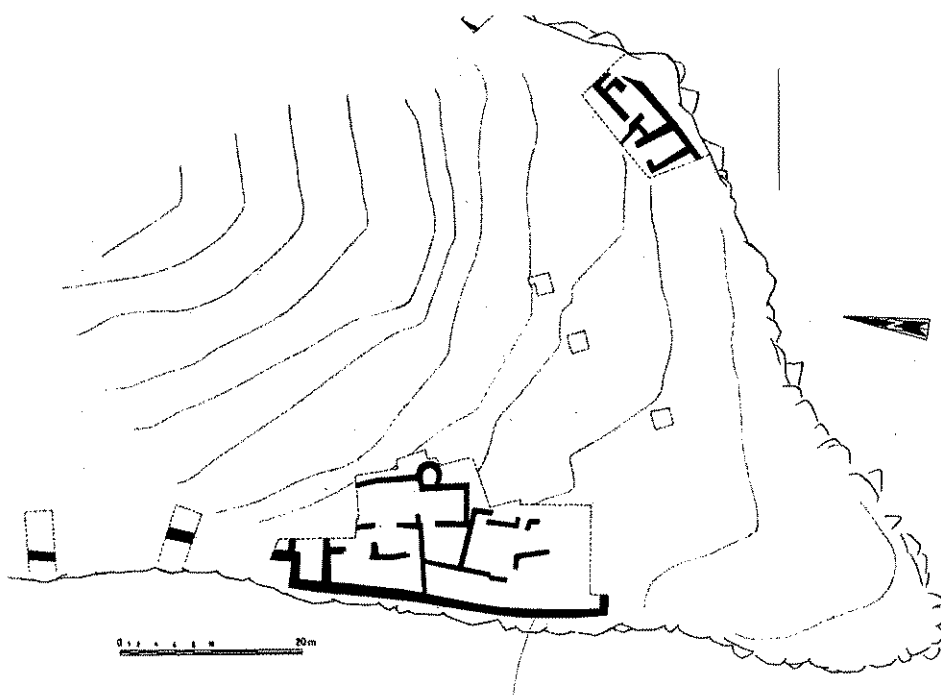

El jaciment iberoromà del Serrat dels Tres Hereus.

(Casserres, Berguedà)

Jairo Martín García i Esther Rodrigo Requena

Les intervencions arqueològiques que, des de l'estiu de 1995, es porten a terme al turó del Serrat dels Tres Hereus, situat dins el municipi de Casserres (Berguedà), han permès posar al descobert les restes d'un poblat iberoromà del segle I a.C. Les evidències documentades fins ara ens permeten de conèixer detalls sobre la vida dels habitants d'aquest antic assentament i suposen alhora un important pas endavant en l'estudi del procés de romanització a la Catalunya interior.

Planta general del poblat, amb les restes arquitectòniques documentades fins la campanya d'excavació de 1999

El poblat i la seva estructura

Les restes excavades a la part meridional de la plataforma superior del Serrat dels Tres Hereus corresponen a un petit poblat aturonat del segle I a.C.

Les estructures arquitectòniques es disposen vorejant el cingle i s'obren a una àrea central que, lliure de construccions, actuaria com una mena d'espai comunitari, destinat a realitzar les activitats que no es feien dins les cases.

Per tal d'evitar el risc d'esllavissades i, possiblement, també per assegurar-ne la defensa, el poblat estava envoltat en tot el seu perímetre per un mur de contenció. Amb una extensió de més de 80 metres, aquest mur presenta un diferent grau de conservació en les zones fins ara excavades. La tècnica constructiva, grans blocs sense cap tipus d'argamassa que els uneixi, i la gran exposició a l'erosió, a causa del

Detall d'un dels estrats de destrucció del poblat (Fotografia: Jaume Bernades)

fort pendent, han fet que en molts dels trams només conservi la seva cara interna.

Els habitants del poblat van construir les seves cases a redós d'aquest mur, d'una manera força senzilla. Disposaven un sòcol de pedra d'uns 40 cm d'alçada, que servia per aixecar parets de tapial. La teulada segurament era feta amb bigues de fusta, terra i matèria vegetal. El sòl de les habitacions aprofitava directament el terreny natural, que era rebaixat o reomplert per tal d'aconseguir un nivell de circulació més o menys pla.

Actualment coneixem només una petita part de les estructures del poblat. S'ha excavat a la part sud-est i a la part sud-oest de la plataforma superior del serrat i hem pogut documentar un total de set habitacions i un forn domèstic per a coure aliments.

La vida al poblat

En un moment, difícil de precisar, entre el 30 i el 10 a.C el poblat del Serrat dels Tres Hereus va patir una destrucció sobtada. La presència d'un potent estrat de carbons i cendres en bona part dels àmbits excavats permet

de relacionar aquesta destrucció amb un gran incendi, després del qual el poblat restà abandonat definitivament.

L'incendi que marcà el final sobtat de la vida al poblat ens proporciona avui gran quantitat d'evidències arqueològiques que ens permeten de reconstruir, amb força fidelitat, com era la vida dels habitants de l'assentament el darrer dia en què aquest va funcionar com a tal.

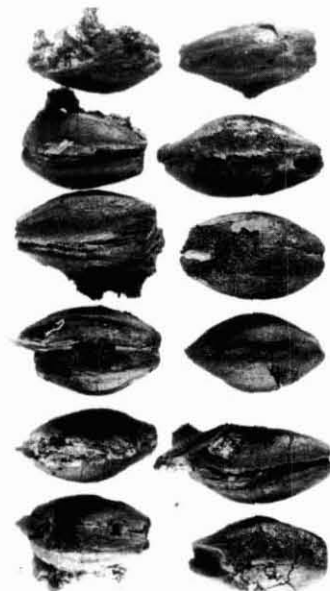
Les principals activitats que es desenvolupaven al poblat eren de tipus domèstic. La troballa de nombroses fusaioles i *pondera* evidencia la importància del filat i el teixit, per bé que les activitats principals serien les relacionades amb l'emmagatzematge, la transformació i la cocció d'aliments.

L'emmagatzematge d'aliments es realitzava en grans contenidors anomenats *dolia*. Es tracta d'un tipus de recipient introduït a partir de la presència romana a la Península Ibèrica, i que tenim força representat al jaciment; concretament es tracta d'exemplars de "*dolium* lleuger", és a dir, *dolia* de dimensions força reduïdes.

La transformació de cereals en farina s'ha pogut evidenciar a partir de la troballa de la pedra volandera d'un molí manual rotatori. Va aparèixer

Reconstrucció hipotètica del funcionament d'un molí manual rotatori. (Dibuix: Jairo Martín).

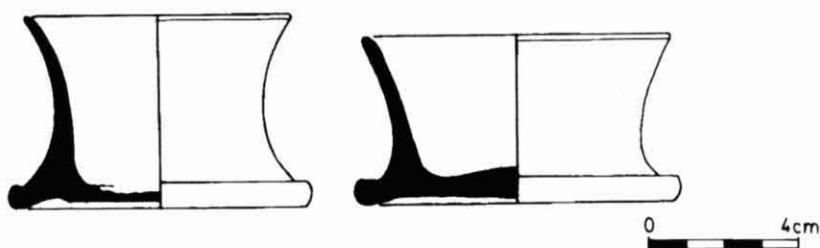

Mostra d'ordis (*Hordeum vulgare*) carbonitzats recuperats en l'excavació d'una de les cases del poblat. (Fotografia: Laboratori fotogràfic del Museu d'Arqueologia de Catalunya - Barcelona)

molt a prop de l'únic forn domèstic de què tenim constància, fet que porta a pensar que aquest podria correspondre a un forn per a coure pa.

La dieta alimentària dels habitants del poblat no es reduïa, però, al consum de cereals. Gràcies a les anàlisis carpològiques s'ha documentat també la presència de lleguminoses, com llenties i pèsols, i fruits, com les olives i el raïm.

Entre els nombrosos atuells ceràmics trobats, destaquen les olles de ceràmica feta a mà. Es tracta de recipients de vora exvasada i fons pla, que apareixen sovint relacionats espacialment amb llars de foc. Això ens permet

Dos vasos de ceràmica campaniana B apareguts durant l'excavació.
La forma Lamboglia 3 de la ceràmica campaniana B és una de les més representades en el jaciment

Vista d'algunes de les estructures excavades a la part sud-est de la plataforma superior del serrat

de vincular aquests recipients amb la cocció d'aliments; per bé que tampoc no podem descartar que algunes d'aquestes olles haguessin servit també per a l'emmagatzematge de productes alimentaris.

Altres activitats importants degueren ser la transformació i fosa de metalls (documentada indirectament mitjançant la troballa d'escòries de ferro) i, sobretot, el comerç.

Aquest va possibilitar l'arribada al poblat de productes tan llunyans com el vi italià o l'oli de l'actual Andalusia. Entre les importacions, destaquen sobretot les produccions ceràmiques de vernís negre. Es tracta de peces de vaixel·la de taula del tipus campaniana B, que ens proporcionen una informació cronològica de primer ordre per a la datació del jaciment. La presència abundant de campaniana B, en relació a les escasses restes de campaniana A i

terra sigil·lada itàlica en els estrats de destrucció del poblat, és el que ens porta a afirmar que el seu abandonament es produí probablement en el darrer quart del segle I a.C.

El significat històric

El poblat del Serrat dels Tres Hereus és desenvolupa al llarg del segle I a.C. Aquest segle suposa la consolidació del poder romà a tota la Península Ibèrica i el sotmetiment dels darrers focus de rebel·lió encara encesos en alguns punts, com és el cas del Pirineu.

És a la llum d'aquesta conjuntura política que l'assentament del Serrat dels Tres Hereus pren sentit, ja que segurament des de la seva posició en alçada es van desenvolupar tasques de control i vigilància sobre el territori de

dos dels pobles més bel·ligerants de la zona pirinenca, els bergistans i els ceretans.

Concretament, pel que fa al bergistans, que haurien estat els antics pobladors del Berguedà, sabem que van protagonitzar fins a tres revoltes contra el domini romà (Tit Livi XXXIV, 20-21). Les dues darreres revoltes tingueren lloc el 195 a.C, i van formar part d'un aixecament general dels pobles indígenes peninsulars.

Per la seva banda, els ceretans, que segons les fonts antigues ocuparien l'actual comarca de la Cerdanya, van protagonitzar el 39 a.C. la darrera revolta de la Catalunya interior. Domici Calví fou el procònsol romà encarregat de reprimir l'aixecament (Cassi Dio XLVIII, 41).

Indubtablement, Roma va prendre mesures, en aquests primers segles de la conquesta, per controlar el Pirineu i el Prepirineu; per als romans tenien especial importància estratègica els passos pirinencs. En aquest context, el Serrat dels Tres Hereus podria haver format part d'una xarxa d'emplaçaments, amb funcions militars i de vigilància, establerta per protegir els territoris ja pacificats per Roma.

Resulta molt difícil determinar qui van ser els habitants d'aquest petit poblat aturonat; però, per les restes materials, ens inclinem a pensar que es tractaria de població indígena en bones relacions amb les noves autoritats romanes. D'altra manera, en un moment tan avançat del procés d'ocupació romana d'*Hispania*, no els hauria estat permès de viure en un poblat encastellat d'aquestes característiques.

Els romans, que havien iniciat l'ocupació de la Península en el marc de la Segona Guerra Púnica, amb el desembarcament el 218 a.C a la factoria grega d'*Emporion*, van cobrir un ampli ventall en les seves relacions amb les comunitats indígenes. Aquestes anaven des de les aliances i pactes fins a la repressió militar més contundent. Podem pensar que, en el cas dels habitants del poblat, es tractaria de població indígena aliada del poder romà.

Conclusió

Els treballs arqueològics al Serrat dels Tres Hereus es troben encara en una fase inicial. Enguany quedarà completat el primer projecte triennal d'intervenció. Un futur projecte, a desenvolupar entre el 2001 i el 2003, permetrà de posar al descobert tota la superfície del poblat. L'excavació dels diferents àmbits habitacionals permetran de confirmar o de rectificar les hipòtesis de treball que hem exposat, de manera sintètica, en aquest petit article.

Bibliografia

GRAU, M. i RODRIGO, E. 1998. "El jaciment del Serrat dels Tres Hereus (Casserres): un assentament del s.I. a.C al Berguedà", a *Comerç i vies de comunicació (1000 a.C.-700 d.C). XI Col·loqui Internacional d'Arqueologia de Puigcerdà*. Institut d'Estudis Ceretans. Puigcerdà. 1998. 125-135.

LAMBOGLIA, N. 1950. "Per una classificazione preliminare della ceramica campana", a *Atti del I Congresso Internazionale di Studi Liguri, Monaco-Bordighera-Genes*. Bordighera. 139-206.

PONS, J. 1994. *Territori i societat romana a Catalunya: dels inicis al Baix Imperi*. Edicions 62. Barcelona.

SÁNCHEZ, E. 1986-1989. "La iberització a la conca alta del Llobregat. Estat actual de la recerca", a *Empúries*, 48-50, 282-291.

SÁNCHEZ, E. 1990. "Distribució del poblament i control del territori a la conca alta del Llobregat en època ibèrica", a *Fortificacions. La problemàtica de l'Ibèric Ple: (segles IV-III a.C.)*. Simposi Internacional d'Arqueologia Ibèrica, Manresa, 321-324.

Notes

1. Les anàlisis carpològiques al jaciment del Serrat dels Tres Hereus les realitza, des de 1997, David Canal Barcala.

Jairo Martín García
Esther Rodrigo Requena

Codirectors del projecte de recerca arqueològica al jaciment del Serrat dels Tres Hereus

La sèrie SENSO

Amb SENSO oferim una línia completa d'audífons 100% digitals i automàtics, amb una reproducció sonora de qualitat "compact disc".

- Retroauricular
- Intraauricular
- CIC

Per a més informació, consulteu el vostre audioprotesista

C8/C18
Universal i potent

C9/C19
Direccional i direccional potent

CX
Intracanal i intraauricular

CIC
Completament inserit al canal i pràcticament invisible

Distribuïdors oficials:

**ÒPTICA
SOLER**

Plaça Fius i Palà, 1
08240 Manresa
Tel. 93 872 43 63

SOLER
centre Visual

Carrer d'Àngel Guimerà, 46
08240 Manresa
Tel. 93 873 52 55